

Στα 65 τεύχη του ΑΓΩΝΑ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ που εκδόθηκαν από το 1978, με υπεύθυνη έκδοσης τη Ρένα Λάμψα, περιέχονται πολλά άρθρα της με φεμινιστικό περιεχόμενο. Αναδημοσιεύουμε ένα από τα άρθρα της «Δεν είμαι φεμινίστρια, αλλά...», που δημοσιεύθηκε στο τεύχος 23/1984 και που είναι και σήμερα επίκαιρο.

Δεν είμαι φεμινίστρια, αλλά...

της Ρένας Λάμψα

Από καιρό ήθελα να γράψω ένα άρθρο σχετικά με την άρνηση, από μερικές γυναίκες, του φεμινιστικού κινήματος και της σκοπιμότητάς του.

Και πρώτ' απ' όλα, προσπαθώ να καταλάβω τί θέλουν να πουν εκείνες οι γυναίκες, στην περίπτωση αυτή γνωστές και πετυχημένες, που στις συνεντεύξεις τους σε εφημερίδες, περιοδικά ή στην τηλεόραση, δηλώνουν με περηφάνεια: «**Εγώ δεν είμαι φεμινίστρια, αλλά...**». Και σ' αυτό το σημείο αρχίζουν να υπεραμύνονται μερικών «φεμινιστικών» θέσεων: «... αλλά είμαι σύμφωνη ότι χρειάζεται ίση αμοιβή για ίση εργασία, περισσότερες γυναίκες στη δημόσια διοίκηση, στη Βουλή, στην κυβέρνηση, ένα εκσυγχρονισμένο οικογενειακό δίκαιο, κ.λπ., κ.λπ.»

Δηλαδή δεν είναι φεμινίστριες, αλλά... είναι φεμινίστριες. Αυτές οι γυναίκες μεταδίδουν στον κόσμο την εντύπωση ότι η λέξη φεμινισμός, φεμινιστικό κίνημα, είναι κάτι κακό που πρέπει να το αποφύγουμε με κάθε τρόπο. Και οι δημοσιογράφοι, γυναίκες κι αυτές τις περισσότερες φορές, επαναλαμβάνουν με μεγάλη χαρά τη θέση τους αυτή, χωρίς καν μια ερώτηση που να δείχνει την αντιπατικότητα αυτής της σκέψης, ή τουλάχιστον ν'αποσπάσουν έναν ορισμό αυτού του φεμινισμού που απαρνιούνται με τόση ευκολία.

Το φαινόμενο δεν είναι μόνο ελληνικό, είναι παγκόσμιο θα έλεγα, μόνο που στις άλλες χώρες οι δημοσιογράφοι έχουν μεγαλύτερη φεμινιστική συνείδηση, και πολλές φορές ξεσκεπάζουν τις αντιφάσεις αυτές.

Είναι αληθινά περίεργο άντρες και γυναίκες να δέχονται τις αλλαγές, ή μερικές από τις αλλαγές, που έχει κερδίσει το φεμινιστικό κίνημα, αλλά όχι τους ανθρώπους που αγωνίστηκαν γι' αυτές. Απ' την άλλη μεριά είναι παράλληλο το φαινόμενο των γυναικών ή των αντρών (περισσότερο των αντρών σ' αυτή την περίπτωση), που, ενώ δεν δέχονται ουσιαστικά τις αλλαγές που συνεπάγεται ο φεμινισμός, δηλώνουν πως είναι φεμινίστριες ή φεμινιστές.

Νομίζω ότι πολλές από τις γυναίκες που λένε «δεν είμαι φεμινίστρια, αλλά...», φοβούνται πως, αν δήλωναν το αντίθετο, θα μπλέκονταν σε ένα απαιτητικό «φεμινιστικό κίνημα», που θα τους ζητούσε πολύ περισσότερες υποχρεώσεις απ' αυτές που είναι διατεθειμένες να παραχωρήσουν. Φοβούνται ότι ο φεμινισμός θα τους εμπλέξει πολιτικά περισσότερο απ' όσο θα ήθελαν, κι άλλες, αντίθετα, ότι δεν θα μπορέσει να λύσει τα «ταξικά» προβλήματα. Διστάζουν να δηλώσουν ότι είναι φεμινίστριες και προτιμούν να βρουν ένα καθαρό κομματικό πρόγραμμα, που πιστεύουν ότι θα ικανοποιήσει τις ανάγκες τους.

Όταν μια γυναίκα λέει: «δεν είμαι φεμινίστρια, αλλά οι γυναίκες που εργάζονται χρειάζονται καλούς παιδικούς σταθμούς», υπενθυμίζει στους ανθρώπους γύρω της ότι δεν είναι εξτρεμίστρια, ότι δεν μισεί τους άντρες, ότι δεν είναι λεσβία, ότι δεν είναι τρελλή...

Μεγάλη, λοιπόν, η σύγχυση που υπάρχει γύρω από το φεμινισμό. Πολλοί νομίζουν ότι η σύγχυση αυτή δημιουργήθηκε στη δεκαετία του 60, ότι οφείλεται στις εξτρεμιστικές θέσεις που πήραν τότε οι γυναίκες, στην εικόνα της φεμινίστριας που έδωσε ο τύπος και η τηλεόραση. Η αλήθεια είναι ότι λίγοι έχουν πραγματική γνώση του θέματος, της ιστορίας, της εξέλιξης και των διαφορετικών τάσεων που αντιπροσωπεύονται στη λέξη «φεμινισμός».

Δεν είναι λίγοι εκείνοι που έχουν μείνει ακόμη στο «Δεύτερο Φύλο» της Σιμόν ντε Μπωβουάρ, που, αν και θεωρείται η Βίβλος του φεμινισμού, δεν παύει να έχει ξεπεραστεί σε μερικά σημεία του.

Στο προηγούμενο τεύχος μας δημοσιεύσαμε επιστολή φοιτήτριας της Παντείου, που ισχυρίζεται ότι «εμείς οι γυναίκες δεν έχουμε ν' απελευθερωθούμε από τίποτ' άλλο εκτός από τη δέσμια ταμπέλα της φεμινίστριας...». Λέει επίσης «...Δεν έχουμε να κάνουμε με κάποια μειονότητα, έχουμε να κάνουμε με ανθρώπους που η κοινωνία τους βάφτισε «γυναίκες». Και αναφέρει για επιχείρημα το «δεν γεννιέσαι γυναίκα, γίνεσαι», που λέει η Σ. ντε Μπωβουάρ στο «Δεύτερο Φύλο». Οι νεότερες φεμινίστριες όμως διαφοροποιούνται στο σημείο αυτό. Παραδέχονται τη βιολογική και ψυχολογική ιδιαιτερότητα της γυναίκας, χωρίς να πιστεύουν ότι αυτή μπορεί να τις κρατήσει σε κατώτερη θέση από τον άντρα. Άλλωστε, όπως είπε και η κοινωνιολόγος Evelyn Sullerot, εκδότρια του βιβλίου «Το Γυναικείο Φαινόμενο» (Le Fait Feminin): «Γεννιάμαστε γυναίκες, και η κοινωνία, η επιστήμη, μας επιτρέπουν να ξεφύγουμε από τους περιορισμούς της φύσης».

Η ιστορικός Elisabeth Badinter, συγγραφέας του περιφημου βιβλίου «L'amour en Plus», όπου θέτει σε αμφισβήτηση το μητρικό φίλτρο, είπε σε μια πρόσφατη συνέντευξή της σχετικά με τα 35χρονα του «Δεύτερου Φύλου».

«Μου φαίνεται πως στη Δύση ο φεμινισμός έζησε ως τώρα δύο φάσεις. Η πρώτη, που εγκαινιάστηκε από τη Σιμόν ντε Μπωβουάρ, κήρυττε την ισότητα με τους άντρες και είχε αποκρύψει εντελώς τη διαφορά. Οι φεμινίστριες της εποχής ήθελαν να ξεχωρίσουμε από τους άντρες, σύμβολα της βίας, της ψυχρής λογικής, της εξουσίας. Τώρα νομίζω ότι αρχίζει μια τρίτη φάση, φεμινιστική, γιατί θ' αρχίσει από τις γυναίκες, αλλά που θ' απευθύνεται και στους άντρες επίσης. Νομίζω ότι αυτή η φάση θ' αρχίσει με τη συνειδητοποίηση του ανδρογυνισμού μας. Άντρες και γυναίκες μοιάζουν τρομερά: Από αδενική και ψυχολογική άποψη έχουμε κάτι κι από τα δύο φύλα. Αυτό το επιχείρημα δεν μπορεί παρά να αρχίσει απ' τις γυναίκες, γιατί εκείνες ενσαρκώνουν καλύτερα προς το παρόν τον ανδρογυνισμό. Έχουν πλήρη επίγνωση της μεταβολής που έχουν προκαλέσει, ξέρουν επίσης ότι αυτό το επιχείρημα δεν μπορεί να είναι αντιπολιτευτική πράξη, αλλά μια εκδήλωση συλλογικής, αλληλεγγύης. Εκείνες είναι που θα πούνε τώρα στους άντρες: «Δεν είμαστε εχθροί, έχουμε τόσα κοινά πράγματα...».

Το φεμινιστικό κίνημα ξεκίνησε πριν από ένα σχεδόν αιώνα, με πολλές φάσεις, με διαφορετικούς στόχους, με αγωνιστικότητα, με στασιμότητες, με οπισθοχωρήσεις. Αλλά άλλαξε πολύ τον τρόπο ζωής των ανθρώπων. Δεν μπορούμε λοιπόν ν' αρνιόμαστε την ιστορική ύπαρξή του, την κοινωνική του επίδραση. Και καλά θα κάνουν οι αρνήτριές του να διαβάσουν τα κείμενα των γυναικών που γράφτηκαν πριν από 65 χρόνια, γυναικών που τις βοήθησαν να χαίρονται σήμερα τα αγαθά της χειραφετημένης γυναίκας. Μερικά τέτοια κείμενα αρχίζουμε να δημοσιεύουμε από αυτό το τεύχος του περιοδικού.

Η Ρένα Λάμψα με την πρώην Γενική Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης κ. Catherine Lalumière, τη κ. Μαρία Δαμανάκη και την κ. Αλίκη Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου.